ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 6ης Δεκεμβρίου 1994 *

Στην υπόθεση C-277/93,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους José Luis Iglesias Buhigues και Antonio Caeiro, νομικούς συμβούλους, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της νομικής υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου της Ισπανίας, εκπροσωπουμένου από τον Alberto José Navarro González, γενικό διευθυντή κοινοτικού νομικού και θεσμικού συντονισμού, και τον Antonio Hierro Hernández-Mora, Abogado del Estado, αναπληρούμενο από τη Gloria Calvo Díaz, Abogado del Estado της υπηρεσίας κοινοτικών διαφορών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργου την πρεσβεία της Ισπανίας, 4-6, boulevard Emmanuel Servais,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, μη αμείβοντας τις περιόδους εκπαιδεύσεως που απαιτούνται για την απόκτηση, στην Ισπανία, των τίτλων των ιατρικών ειδικοτήτων που απαριθμούνται στην παράγραφο 3 του παραρτήματος του βασιλικού διατάγματος 127/1984 της 11ης Ιανουαρίου 1984, περί της ιατρικής ειδικεύσεως και κτήσεως του τίτλου ειδικού ιατρού, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 75/362/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί αμοιβαίας αναγνωρί-

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

σεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και περί των μέτρων προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 196), και την οδηγία 75/363/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 209),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, R. Joliet, F. A. Schockweiler, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray και D. A. O. Edward (εισηγητής), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesauro
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 21ης Ιουνίου 1994, κατά την οποία η Επιτροπή εκπροσωπήθηκε από τους José Luis Iglesias Buhigues και Gérard Berscheid, μέλος της νομικής υπηρεσίας,
αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 13 Μαΐου 1993, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει

του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, μη αμείβοντας τις περιόδους εκπαιδεύσεως που απαιτούνται για την απόκτηση, στην Ισπανία, των τίτλων των ιατρικών ειδικοτήτων που απαριθμούνται στην παράγραφο 3 του παραρτήματος του βασιλικού διατάγματος 127/1984 της 11ης Ιανουαρίου 1984, περί της ιατρικής ειδικεύσεως και κτήσεως του τίτλου ειδικού ιατρού, ήτοι της στοματολογίας, της ιατρικής υδρολογίας, της διαστημικής ιατρικής, της ιατρικής της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού, της ιατροδικαστικής και της ιατρικής της εργασίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις οδηγίες 75/362/ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 196) και 75/363/ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 209) του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975.

2 Η οδηγία 75/362 (στο εξής: οδηγία για την «αναγνώριση») σκοπεί στην αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και περιέχει μέτρα προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Η οδηγία 75/363 (στο εξής: οδηγία για τον «συντονισμό»), από την άλλη πλευρά, σκοπεί στον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών. Οι οδηγίες αυτές τροποποιήθηκαν με τις οδηγίες του Συμβουλίου 82/76/ΕΟΚ, της 26ης Ιανουαρίου 1982 (ΕΕ 1982, L 43, σ. 21), και 89/594/ΕΟΚ, της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ 1989, L 341, σ. 19).

3 Η οδηγία για την «αναγνώριση» διακρίνει τρεις περιπτώσεις για την αναγνώριση των διπλωμάτων ειδικού. Όταν η ειδικότητα είναι κοινή σε όλα τα κράτη μέλη και περιλαμβάνεται στον κατάλογο του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, η αναγνώριση είναι αυτοδίκαια (άρθρο 4). Όταν η ειδικότητα προσιδιάζει σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη και μνημονεύεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, η αναγνώριση είναι αυτοδίκαια μεταξύ των κρατών αυτών (άρθρο 6). Τέλος, το άρθρο 8 ορίζει ότι, για τις ειδικότητες που δεν απαριθμούνται ούτε στο άρθρο 5 ούτε στο άρθρο 7, το κράτος μέλος καταγωγής ή προελεύσεως μπορεί να απαιτήσει από τους υπηκόους των κρατών μελών να εκπληρώσουν τις προϋποθέσεις εκπαιδεύσεως που προβλέπονται εν προκειμένω από το δικό του εσωτερικό δίκαιο, λαμβάνοντας πάντως υπόψη τις περιόδους εκπαιδεύσεως τις οποίες έχουν διανύσει οι εν λόγω υπήκοοι και τις οποίες πιστοποιούν με τίτλο εκπαιδεύσεως χορηγηθέντα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής ή προελεύσεως, εφόσον οι εν λόγω περίοδοι αντιστοιχούν προς εκείνες που απαιτούνται στο κράτος μέλος υποδοχής για τη σχετική ειδίκευση.

4 Η οδηγία για τον «συντονισμό» προβλέπει, χάριν της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής ειδικότητος, μια κάποια εναρμόνιση των προϋποθέσεων ειδικεύσεως και προσβάσεως στις διάφορες ιατρικές ειδικότητες.

5 Η δεύτερη αιτιολογική σκέψη αυτής της οδηγίας εκθέτει ότι, χάριν συντονισμού των προϋποθέσεων ειδικεύσεως των ιατρών, πρέπει να προβλεφθούν «ορισμένα ελάχιστα κριτήρια που να αφορούν τόσο την πρόσβαση στην ειδίκευση, όσο και την ελάχιστη διάρκεια αυτής, τον τρόπο διδασκαλίας και τον τόπο όπου πρέπει να πραγματοποιείται, καθώς και τον έλεγχο στον οποίο πρέπει να υπόκειται»· στην τελευταία δε ημιπερίοδο, προσθέτει ότι «τα κριτήρια αυτά αφορούν μόνο τις ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη».

6 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας για τον «συντονισμό», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 9 της οδηγίας 82/76, προβλέπει, ειδικότερα ότι η εκπαίδευση που οδηγεί στην απόκτηση διπλώματος, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου ιατρικής ειδικότητος πρέπει να ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που μνημονεύει. Απαιτεί δε, μεταξύ άλλων, στο στοιχείο γ', η εκπαίδευση να «πραγματοποιείται κατά πλήρη απασχόληση και υπό την εποπτεία των αρμοδίων αρχών και οργανισμών σύμφωνα με το σημείο 1 του παραρτήματος». Το δε εν λόγω σημείο 1 προβλέπει ότι η εκπαίδευση των ειδικευομένων ιατρών πρέπει να «αμείβεται δεόντως».

7 Στην Ισπανία, το προαναφερθέν βασιλικό διάταγμα 127/1984, περί της ιατρικής ειδικεύσεως και κτήσεως του τίτλου ειδικού ιατρού [BOE (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ισπανίας) της 31ης Ιανουαρίου 1984, σ. 2524], διακρίνει δύο κατηγορίες ειδικευομένων: τους «εσωτερικούς» και τους «φοιτητές». Το παράρτημα αυτού του διατάγματος απαριθμεί, στην τρίτη του παράγραφο, έξι ειδικότητες που δεν απαιτούν νοσοκομειακή εκπαίδευση: τη στοματολογία («Estomatología»), την ιατρική υδρολογία («Hidrología médica»), τη διαστημική ιατρική («Medicina Espacial»), την ιατρική της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού («Medicina de la Educación Física y del Deporte»), την ιατροδικαστική («Medicina Legal y Forense»), και την ιατρική της εργασίας («Medicina del Trabajo»).

8 Δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, των υπουργικών αποφάσεων της 28ης Ιουνίου 1990 και της 31ης Ιουλίου 1991, που αφορούσαν τις εισαγωγικές εξετάσεις για τα έτη 1990/91 και 1991/92, αντιστοίχως, για την εγγραφή στα προγράμματα ειδικευμένης υγειονομικής εκπαιδεύσεως στα εξουσιοδοτημένα νοσοκομειακά κέντρα, οι ιατροί που εγγράφονται για μία από τις προαναφερθείσες ιατρικές ειδικεύσεις «υπάγονται στο καθεστώς των "φοιτητών" της οικείας εκπαιδευτικής μονάδας και υποχρεούνται σε καταβολή διδάκτρων χωρίς να δικαιούνται οποιασδήποτε αμοιβής».

9 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, αρνούμενο να αμείβει τις περιόδους εκπαιδεύσεως που είναι αναγκαίες για την απόκτηση, στην Ισπανία, των ιατρικών ειδικοτήτων που απαριθμούνται στη σκέψη 7, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις οδηγίες για την «αναγνώριση» και για τον «συντονισμό».

10 Το Βασίλειο της Ισπανίας δεν αμφισβητεί την παράβαση όσον αφορά τη στοματολογία, ειδικότητα που, δυνάμει του παραρτήματος Ι, μέρος ΙΙ, στοιχείο στ', σημείο 1, β' και δ', της Πράξεως για τους όρους προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και για τις προσαρμογές των Συνθηκών (ΕΕ 1985, L 302, σ. 23), εμφανίζεται πλέον στην οδηγία για την «αναγνώριση» ως αναγνωριζόμενη από την Ισπανία.

11 Αντιθέτως, το Βασίλειο της Ισπανίας φρονεί ότι δεν υποχρεούται να τροποποιήσει τη ρύθμισή του που διέπει τις προϋποθέσεις και τη διάρκεια εκπαιδεύσεως των ιατρών για τις άλλες πέντε ειδικότητες. Η ονομασία «Medicina del Trabajo» (ιατρική της εργασίας) ναι μεν περιέχεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του ισπανικού κειμένου της οδηγίας για την «αναγνώριση», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 4, σημείο 23, στοιχείο α', της προαναφερθείσας οδηγίας 89/594, χωρίς όμως να εμφαίνεται ότι την ειδικότητα αυτή αναγνωρίζει και η Ισπανία. Όσο για τις υπολειπόμενες τέσσερις επίδικες ειδικότητες, εφόσον ουδόλως μνημονεύονται στην οδηγία για την «αναγνώριση», δεν υπόκεινται στις προϋποθέσεις του άρθρου 2 της οδηγίας για τον «συντονισμό».

12 Το Βασίλειο της Ισπανίας αποκρούει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, σύμφωνα με το άρθρο 2 της οδηγίας για τον «συντονισμό», να αμείβουν τις περιόδους εκπαιδεύσεως, για όλες τις ιατρικές ειδικότητες, περιλαμβανομένων και εκείνων που δεν απαριθμούνται στα άρθρα 5 και 7 της οδηγίας για την «αναγνώριση».

13 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας για την «αναγνώριση» ορίζουν ότι οι τίτλοι ειδικού ιατρού που χορηγούνται από ένα κράτος μέλος αναγνωρίζονται από τα άλλα κράτη μέλη υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Η αναγνώριση αυτή προϋποθέτει τον συντονισμό και την εναρμόνιση των συνθηκών εκπαιδεύσεως για τις διαλαμβανόμενες ιατρικές ειδικότητες.

14 Ειδικότερα, το άρθρο 2 της οδηγίας για τον «συντονισμό» ορίζει ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληροί η χορήγηση, από οποιοδήποτε κράτος μέλος, ενός τίτλου ή διπλώματος ιατρικής ειδικότητας, για να είναι εξασφαλισμένη η αναγνώρισή του από τα λοιπά κράτη μέλη. Η αναγνώριση αυτή είναι αυτοδίκαια και υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη στην περίπτωση των τίτλων ή διπλωμάτων ιατρικής ειδικότητας που απαριθμούνται στο άρθρο 5 της οδηγίας για την «αναγνώριση», ενώ, στην περίπτωση των τίτλων που απαριθμούνται στο άρθρο 7, είναι αυτοδίκαια και υποχρεωτική μόνο μεταξύ των κρατών μελών που μνημονεύονται σ' αυτό.

15 Όσο για τις ιατρικές ειδικότητες που προσιδιάζουν σε ένα μόνο κράτος μέλος ή όσες το ίδιο το κράτος μέλος δεν περιέλαβε στον κατάλογο του άρθρου 7 της οδηγίας για την «αναγνώριση», το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής προβλέπει μια αναγνώριση που δεν είναι ούτε αυτοδίκαια ούτε υποχρεωτική· το κράτος μέλος υποχρεούται μόνο να εξετάσει τις αιτήσεις αναγνωρίσεως κατά περίπτωση.

16 Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω (σκέψη 13), ο συντονισμός και η εναρμόνιση των προϋποθέσεων της ιατρικής ειδικεύσεως αποσκοπεί στη διευκόλυνση της αναγνωρίσεως αυτής της τελευταίας. Το κράτος μέλος υποδοχής δια-

τηρεί, επομένως, την ευχέρεια να επιβάλλει τις δικές του προϋποθέσεις εκπαιδεύσεως για την αναγνώριση των τίτλων ή διπλωμάτων που ανήκουν μόνο σ' αυτό ή που επέλεξε να μη περιλάβει στον κατάλογο του άρθρου 7 της οδηγίας για την «αναγνώριση».

17 Εφόσον η αναγνώριση τέτοιου είδους τίτλων ή διπλωμάτων που προσιδιάζουν σε ένα μόνο κράτος μέλος δεν είναι υποχρεωτική, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως υποχρεωτική ούτε η τήρηση των ελαχίστων προϋποθέσεων εκπαιδεύσεως που ορίζονται στο άρθρο 2 της οδηγίας για τον «συντονισμό».

18 Την ερμηνεία αυτή επιρρωννύει η δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για τον «συντονισμό», κατά την οποία τα ελάχιστα κριτήρια για την εκπαίδευση του ειδικευόμενου ιατρού «αφορούν μόνο τις ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη».

19 Πρέπει, άλλωστε, να επισημανθεί ότι η αιτιολογική αυτή σκέψη επαναλαμβάνεται κατά γράμμα στην οδηγία 93/16/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιατρών και της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων τους (ΕΕ 1993, L 165, σ. 1, δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη).

20 Κατά συνέπεια, η υποχρέωση αμοιβής των περιόδων εκπαιδεύσεως για την απόκτηση ιατρικής ειδικότητας, την οποία προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας για τον «συντονισμό» επιβάλλεται μόνο για τις ιατρικές ειδικότητες που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη ή σε δύο ή περισσότερα απ' αυτά και που μνημονεύονται στα άρθρα 5 ή 7 της οδηγίας για την «αναγνώριση».

21 Είναι, εν προκειμένω, ανεπέριστο ότι, μεταξύ των τίτλων των επιδίκων ειδικοτήτων που χορηγούνται απ' την Ισπανία, μόνο η στοματολογία («Estomatología») μνημονεύεται ως αναγνωριζόμενη απ' αυτήν στο άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας για την «αναγνώριση». Αντιθέτως, η «Medicina del Trabajo» (ιατρική της εργασίας) ναι μεν μνημονεύεται απλώς ως λήμμα στο ισπανικό κείμενο της ίδιας διατάξεως, χωρίς όμως η Ισπανία να συναριθμείται μεταξύ των κρατών μελών που την αναγνωρίζουν. Όσο για τις υπολειπόμενες τέσσερις ειδικότητες, ήτοι την ιατρική υδρολογία, τη διαστημική ιατρική, την ιατρική της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού και την ιατροδικαστική, δεν μνημονεύονται καν στην εν λόγω οδηγία. Επομένως, η Ισπανία δεν υποχρεούται να αμείβει τις περιόδους εκπαιδεύσεως για τις ειδικότητες αυτές.

22 Όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα, το Βασίλειο της Ισπανίας, μη αμείβοντας τις περιόδους εκπαιδεύσεως που είναι αναγκαίες για την απόκτηση, στην Ισπανία, του τίτλου ειδικότητας στη στοματολογία («Estomatología»), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις οδηγίες 75/362/ΕΟΚ και 75/363/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, όπως τροποποιήθηκαν με την οδηγία 82/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1982.

23 Το Δικαστήριο απορρίπτει την προσφυγή ως προς τις λοιπές πέντε ειδικότητες.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Επειδή το Βασίλειο της Ισπανίας ηττήθηκε κατά το ένα σκέλος και η Επιτροπή κατά τα λοιπά, πρέπει να συμψηφιστούν τα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Το Βασίλειο της Ισπανίας, μη αμείβοντας τις περιόδους εκπαιδεύσεως που απαιτούνται για την απόκτηση, στην Ισπανία, του τίτλου ειδικότητας στη στοματολογία («Estomatología»), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 75/362/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί αμοιβαίας αναγνωρίσεως των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων ιατρικής και περί των μέτρων προς διευκόλυνση της πραγματικής ασκήσεως του δικαιώματος εγκαταστάσεως και του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, και την οδηγία 75/363/ΕΟΚ, του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τις δραστηριότητες των ιατρών, όπως τροποποιήθηκαν με την οδηγία 82/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1982.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα.

Rodríguez Iglesias Joliet Schockweiler

Mancini Moitinho de Almeida Murray Edward

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Δεκεμβρίου 1994.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias